בְּכָל טָמֵא לֹא יֹאכַל'. שהרי מִי לֹא עָסְקִינַן – וכי אין כתוב זה מדבר גם בבשר דָּנָעַ בְּשֵׁנִי לטומאה ונעשה שלישי, הלא נאמר 'יגע בכל טמא', ואף שני לטומאה הוא בכלל 'טמא', שכן נאמר בכלי חרס שהוא ראשון לטומאה (ויקרא יא לג) 'כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא', ומכאן שאוכל שנטמא מהכלי ונעשה שני נקרא 'טמא'. ואם כן מוכח מהכתוב האמור בבשר קודש, שאם נגע בשני ונעשה שלישי הרי הוא פסול. ואולם פסול רְבִיעִי בקודש אינו מפורש בכתוב, אלא מקורו מִכָּל וָחוֹמֶר ממחוסר כיפורים, כִּדְאָמְרִינַן – כפי שנתבאר לעיל (יח.).

מסיק רב אשי את הוכחתו שרבי יוסי חולק על רבי עקיבא: וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ – ואם יעלה בדעתך לומר שרבי יוסי סָבַר כְּרַבִּי עֲקִיבָא ששלישי לטומאה פסול גם בחולין, נֵיתֵּנֵי נַמֵּי – היה לו לשנות שגם רְבִיעִי בִּתְרוּמָה פסול מקל וחומר. שכן מה לטבול יום שאפילו שהוא טהור לחולין מכל מקום הוא פסול תרומה, שלישי שהוא פסול בחולין כל שכן שיש לו לפסול תרומה ולעשותה רביעית. וּלפי זה יש לפסול אף חֲמִישִׁי בַּקּוֹדֶשׁ מקל וחומר, שכן מה למחוסר כיפורים שאפילו הוא טהור לתרומה מכל מקום הוא פסול לקדשים, רביעי שהוא פסול בתרומה כל שכן שיש לו לפסול קדשים ולעשותם חמישי לטומאה. ומכך שלא פסל רבי יוסי אלא שלישי בתרומה ורביעי בקודש, בהכרח שהוא חולק על רבי עקיבא, ואינו דורש את ה'יטמא' שנאמר באוכלים ומשקים שניים במשמעות 'יִטַּמֵּא', וסובר ששלישי בחולין טהור.

מסיים רב אשי את שאלתו: אֶלָּא מה שאמר רבא שרַבִּי עֲקִיבָא לֹא סָבַר כְּאוּתוֹ קל וחומר שדרש רַבִּי יוֹסֵי מטבול יום לפסול שלישי בתרומה, וכקל וחומר שדרש רבי יוסי ממחוסר כיפורים לפסול רביעי בקודש, מְנָלָן – מנין לו דבר זה, הלא יתכן שדורש רבי עקיבא קל וחומר זה ואכן פוסל מחמתו גם רביעי בתרומה וחמישי בקודש. משיבה הגמרא: אָמַר לֵיהּ רב כהנא לרב אשי, הרי אם סובר רבי עקיבא שיש לדרוש קל וחומר זה, ופוסל גם רביעי בתרומה וחמישי בקודש, לא יתכן דִּלְא לִישְׁתַּמִּיט תַּנָּא וְלֵיתְנֵי – שלא ימצא שום תנא במשנה או בברייתא שישנה שרְבִיעִי בַּתְּרוּמָה וַחֲמִישִׁי בַּקּוֹדֶשׁ פסולים, וְכאשר תשאל שיטת מי היא, נֵימָא [–נשיב] ששיטת רַבִּי עֲקִיבָא הִיא זו. ומאחר שלא מצינו בשיטה זו בשום מקום, מוכח שאף לדעת רבי עקיבא רביעי בתרומה וחמישי בקודש טהורים, ואם כן בהכרח שאינו דורש את הקל וחומר האמור.

תמה רב אשי על ראיית רב כהנא: וְאַנַן אַהָכִי נַיקוֹם וְנִסְמוֹךְ – האם על כך אנו נעמוד ונסמוך, וכי משום שלא מצאנו שום משנה או ברייתא השונה שרביעי בתרומה וחמישי בקודש פסולים, יש להוכיח שרבי עקיבא חולק על הקל וחומר של רבי יוסי, וסובר שרביעי בתרומה וחמישי בקודש טהורים. על כן נִפֵּק [–יצא] רַב אַשֵׁי, וְאִי תֵּימָא [–ויש אומרים] שיצא רַב כָּהֲנָא, דֵּיקְ וְאַשְׁכַּח – ודקדק ומצא בפירוש שרבי עקיבא מטהר רביעי בתרומה וחמישי בקודש, מַהָא דְּתַנְיָן – ממה ששנינו במשנה בחגיגה (כ:), הַכְּלֵי מָצָרְךָ אֶת מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ לְקוֹדֶשׁ. שאם היו שני מאכלי קודש בתוך עריבה ארוכה, וכל אחד מהם נמצא בצד אחר ולא נגעו זה בזה, ונגע אדם טמא באוכל שבצד אחד, נטמא גם האוכל שבצד האחר, משום שהכלי מצרף את שניהם להיחשב לדבר אחד, שאם נטמא מקצתו נטמא כולו. וחומר זה של צירוף כלי נאמר רק לענין קדשים, אֲבָל לֹא לְענין תְּרוּמָה. ועוד שנינו בהמשכה של משנה זו, וְהָרְבִיעִי בַּקּוֹדֶשׁ פָּסוּל, וְכן הַשְּׁלִישִׁי בַּתְּרוּמָה פסול. וְאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִכח עֵדוּתוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא נִשְׁנֵית מִשְׁנָה זוֹ של צירוף כלי. (דתניא) [דְּתָנַן] – שכן שנינו במסכת עדיות (פ"ח מ"א), הוֹסִיף רַבִּי עֲקִיבָא להעיד על הַסּוֹלֶת של המנחות, וְעל הַקְּמִיטוֹרֶת וְהַלְּבוֹנָה העומדים להיות מוקטרים על המזבח, וְעל הַגֶּחָלִים של המזבח, שֶׁאִם היו מונחים בתוך כלי וְנָגַע טְבוּל יוֹם בְּמִקְצָתָן, פָּסַל אֶת כּוּלָּן, ולא את מקום מגעו בלבד. והוא משום שהכלי מצרף את כל הסולת או הקטורת או הלבונה או הגחלים שבתוכו לדבר אחד, שאם נטמא מקצת ממנו נטמא כולו.

מסיק רב אשי [או רב כהנא] את ראייתו: הרי שרבי עקיבא הוא זה שחידש דין צירוף כלי השנוי במשנה בחגיגה, ומכך שבסופה של אותה משנה השנויה בשיטתו שנינו שרביעי בקודש פסול, משמע רְבִיעִי אִין – פסול, אבל חֲמִישִׁי בקודש לֹא פסול. וכן ממה ששנינו ששלישי בתרומה פסול, משמע שְׁלִישִׁי אִין – פסול, אבל רְבִיעִי בתרומה לֹא פסול. ומאחר שסובר רבי עקיבא שרביעי בתרומה וחמישי בקודש טהורים, בהכרח שאינו סובר את הקל וחומר שדרש רבי יוסי מטבול יום ומחוסר כיפורים, ובדברי רבא לעיל (יח:).

הגמרא מוכיחה מדברי רבי יוחנן, שלשיטתו צירוף כלי בקדשים אינו אלא מדרבנן, ונחלק בדין זה על רבי חנין הסובר שהוא מן התורה: ממה שאמר רבי יוחנן שמקור המשנה בחגיגה הוא מעדותו של רבי עקיבא, אַלְמָא קָסָבַר – מוכח שהוא סובר שדין צֵירוּף כלי הוא רק מִדְּרַבָּנָן ולא מן התורה. שהרי העיד רבי עקיבא גם על גחלים ולבונה שאם נטמאו מקצתם נטמאו כולם, והרי אלו אינם אוכל או משקה, וכל עיקר טומאתם הוא משום 'חיבת הקודש' שאינה אלא מדרבנן. ומאחר שכל מקור דין צירוף הוא מעדות זו שבכללה גם טומאה דרבנן, אין לנו מקור לכך שדין זה הוא מן התורה, ואם כן אף בסולת שעיקר טומאתה מן התורה הכלי מצרפה רק מדרבנן. וְנִמצא דְּפֶלְיָגָא [–שחולק] רבי יוחנן על דבריו דְּרַבִּי חָנִין דְּאָמַר שֵׁצֵירוּף כלי הוא מִדְּאוֹרַיְיתָא, שֶׁכֵּן נֶאֱמַר בקרבנות הנשיאים (במדבר ז יד) 'כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת', ומכאן שהַכַּפּוֹת עָשָׂה כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה לְאַחַת', שאם נטמא מקצת מהקטורת נטמאה כולה.

הגמרא מביאה קולא שהקלו חכמים בטומאה במקדש: תְּנַן הָתָם – שנינו שם במסכת עדיות (פ"ב מ"ג), העיד רבי חנינא סגן הכהנים, עַל מַחַט טמאה שֶׁנִּמְצֵאת בְּכִשָּׂר קדשים, שֶׁהַכַּפִּין שנגע במחט, וְהַיָּדַיִם של הכהן שנגעו במחט, טְהוֹרוֹת, וְאולם הַכָּשֵׁר טָמֵא. ואם נִמְצֵאת המחט בַּפֶּרֶשׁ [–בצואה] של בהמת הקרבן, הַכֹּל טָהוֹר, וגם הבשר. וְאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, זָכִינוּ – זכות וטובה וריוח ותקנה היא לנו, שֶׁאֵין טוּמְאַת יָדַיִם בַּמִּקְדָּשׁ, לפי שבכך נמנע הפסד קדשים. שמן התורה אין אדם נטמא אלא מאב הטומאה, אך גזרו חכמים טומאה על ידים שנגעו בראשון לטומאה, ואפילו על סתם ידים שאינן נטולות במים, או שהסיח דעתו מהן לאחר נטילתן, שיהיו שניות לטומאה, והרי הן פוסלות תרומה וקדשים. ומשום כן היה לנו לטמא את ידי הכהן מחמת נגיעתן במחט, אלא שלא גזרו חכמים על טומאת ידים במקדש. ועל כך אמר רבי עקיבא, שזכות ותקנה היא לנו שלא גזרו עליה במקדש, שכן בכך נמנעת טומאה מבשר קודש שנגעו בו ידים, ואין אנו באים לידי הפסד קדשים.

מקשה הגמרא: וְנֵימָא – הלא היה לו לומר, זכינו שֶׁאֵין טוּמְאַת יָדַיִם וְכֵלִים בַּמִּקְדָּשׁ, כלומר, היה לו להוסיף, שגם על כלים שנטמאו מדבר שאינו מטמאם מן התורה לא גזרו חכמים טומאה במקדש. שמן התורה כלי נטמא רק מאב הטומאה, אלא שגזרו חכמים על משקה שהוא ולד הטומאה שיטמא כלים. ואם כן אף לסכין היה להיטמא מחמת המשקים שעל הבשר שנטמא מהמחט, ומכך שאמר רבי חנינא סגן הכהנים שהסכין טהור, מוכח שבמקדש לא גזרו על טומאת כלים. ואם כן, מדוע רק על טומאת ידים אמר רבי עקיבא שזכינו שלא גזרו עליה במקדש, ולא אמר כן גם על טומאת כלים. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, וְאִיתֵּימָא [–ויש אומרים] שאמר זאת רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, יָדַיִם קוֹדֶם גְּזֵירַת כֵּלִים נִשְׁנוּ – גזרו על טומאת ידים לפני שגזרו על טומאת כלים שנגעו במשקים, ועדות זו של רבי חנינא סגן הכהנים נאמרה לאחר גזירת ידים וקודם גזירת כלים, ועל כן לא יכול היה רבי עקיבא לומר שמעדות זו זכינו שאין טומאת כלים במקדש, שהרי באותה שעה אף בחולין לא נהגה טומאה זו.

דוחה הגמרא תירוץ זה: אָמַר רָבָא, וְהָא תַּרְוַיְיהוּ – והרי שתי גזירות אלו, טומאת ידים וטומאת כלים, בְּיוֹם גָּזְרוּ עליהן, דִּתְנַן – שהרי שנינו במסכת זבים (פ״ה מ״ב), אלו פוסלין את התרומה, הַסַּפָּר – אחד מכ״ד ספרים של תורה נביאים וכתובים, וְהַיָּדַיִם שאינן נטולות, וְהַמִּטְבּוֹל יוֹם – טמא שטבל לטומאתו ועדיין לא העריב שמשו, וְהָאוֹכְלִין וְהַכֵּלִים שֶׁנִּטְמְאוּ בְּמַשְׁקִין. והרי כל הגזירות שבמשנה זו הן מי״ח דברים שגזרו עליהם ביום אחד, ואם כן, איך יתכן שטומאת ידים נגזרה לפני טומאת כלים.

משום דחיה זו מתרץ רבא תירוץ אחר: אֶלָּא אָמַר רָבָא, ודאי כבר נגזרה טומאת כלים שיטמאו במשקים טמאים בשעה שהעיד רבי חנינא סגן הכהנים עדות זו, אך הֲנַח לְטוּמְאַת סָכִין, דְּאֲפִילּוּ בְּחוּלִּין נַמִּי לֹא מְטַמֵּא – שהרי גם בחולין שאין לחשוש להפסדם אין הסכין נטמא באופן שבו נאמרה עדות זו, לפי שלא היו משקים על הבשר שנמצאה בו המחט, ועל כן לא היה לו לסכין במה להיטמא. שהרי הָאי סָכִין דְּנָגַע בְּמַאי – סכין זה במה נגע בכדי שיטמא, אִילֵימָא [–אם תאמר] דְּנָגַע בַּבָּשָׂר שנטמא על ידי המחט, הָא [–הרי] אֵין אוֹכֶל מְטַמֵּא כְּלִי אפילו מדרבנן. וְאֶלָּא מה תאמר, דְּנָגַע הסכין בְּמַחַט, וְהָא [–והרי] המחט אינה אב הטומאה, וְאֵין כְּלִי ראשון לטומאה מְטַמֵּא כְּלִי אחר אפילו מדרבנן. שכן מדין תורה אין כלי נטמא אלא על ידי אב הטומאה, ולא גזרו חכמים על ולד הטומאה שיטמא כלי אלא בולד שהוא משקה. על כן לא אמר רבי עקיבא שמעדות זו שמענו שאין טומאת כלים במקדש, שהרי גם בחולין אין הסכין נטמא באופן האמור.

הגמרא מבררת מה היא טומאת המחט שמחמתה נטמא הבשר, כעדותו של רבי חנינא סגן הכהנים במשנה האמורה. שואלת הגמרא: הָאי [–אותה] מַחַט שנמצאה בבשר, מַאי עֲבִידְתַּיהּ – מה מעשיה, כלומר, איזו טומאה יש בה, ומדוע היא מטמאת את הבשר. אִי נֵימָא [–אם נאמר] שמדובר בְּסָפָּק מַחַט שאין ידוע האם היא טמאה או טהורה ושל מי היתה, שגזרו עליה חכמים להיות ראשון לטומאה כדין ספק כלים הנמצאים שאין ידוע האם הם טהורים או לא. וַהרי אי אשר לפרש כן, דְּהָא אִיתְּמַר – שהרי נאמר בבית המדרש, רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא אמרו הלכות בספק טומאה. חַד [–אחד] מהם אָמַר, שאף שגזרו חכמים טומאה על רוק שאין ידוע של מי הוא, שיש לחשוש בו שמא הוא רוק של זב או נדה שהוא אב הטומאה מן התורה ומטמא אדם וכלים, מכל מקום לֹא גָּזְרוּ טומאה עַל סָפֵק הֲרוּקִין שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם. וְחַד [–ואחד] מהם אָמַר, שאף שגזרו על סתם כלי הנמצא להחשיבו ראשון לטומאה, מכל מקום לֹא גָּזְרוּ עַל סָפֵק הַכֵּלִים שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם. ואם כן, ספק מחט זו אינה מטמאה את הבשר, שהרי מדובר בבהמת קדשים שקריבה בירושלים, ושם בלעה מחט זו.

משיבה הגמרא: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, המשנה מדברת במחט שהיא ודאי טמאה, וּבְגוֹן שֶׁאֲכָלָהּ לוֹ מַחַט של טְמֵא מֵת, שעל ידי נגיעתה בטמא מת נעשתה אב הטומאה כמותו, וְאחר כך הֲכִירָהּ כשמצא אותה בְּבָשָׂר הקרבן, וראה שזו היא המחט הטמאה שאבדה לו. הגמרא מביאה תירוץ אחר: רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי [–בן רבי] אָבִין אָמַר, לעולם מדובר במחט שאין ידוע מה היא, וּבְגוֹן שֶׁהָיְתָה הַפָּרָה שנמצאה בה המחט חֲסוּמָה בפיה, וּבָאָה מֵחוּץ לִירוּשָׁלַיִם, וכך נשארה כשפיה חסום עד ששחטוה, ובהכרח בלעה מחט זו מחוץ לירושלים, ועל כן דינה כספק כלים מחוץ לירושלים שגזרו עליהם טומאה, והיא מטמאה את הבשר.

הגמרא דנה בדברי האמוראים שהובאו לעיל, בדין ספק רוקים וספק כלים בירושלים: גּוּפָא – נשוב לעצם דברי רבי אלעזר ורבי יוסי ברבי חנינא ונבאר אותם. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, חַד [–אחד] מהם אָמַר, לֹא גָּזְרוּ עַל סָפֵק הֲרוּקִין שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם. וְחַד [–ואחד] מהם אָמַר, לֹא גָּזְרוּ עַל סָפֵק הַכֵּלִים שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם. מקשה הגמרא: הלא בספק רוּקִין תָּנִינָא – כבר שנינו במשנה שבירושלים הם טהורים, וכן על ספק כֵּלִים תָּנִינָא – כבר שנינו במשנה שבירושלים הם טהורים, ומהו החידוש בדברי אמוראים אלו. מפרשת הגמרא את קושייתה הראשונה: ספק רוּקִין תָּנִינָא [–שנינו], דְּתַנְיָא במסכת שקלים (פ״ח מ״א), כָּל הֲרוּקִין הַנִּמְצָאִין בִּירוּשָׁלַיִם טְהוֹרִין, חוץ מִמָּשָׁל הרוקים הנמצאים בְּשׁוּק הָעֶלְיוֹן של ירושלים, משום ששם היו מתקבצים הטמאים כדי שלא לטמא את חבריהם הטהורים, ויש לחשוש שמא הרוק הוא של אדם טמא. מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיכָא – לא הוצרך אחד מאמוראים אלו להשמיענו שרוקים שבירושלים טהורים, אלא לחדש שאַף עַל גַּב דְּאִיתְּחַזַּק [–שהוחזק] זָב – שראינו שעבר זב באותו שוק שנמצא בו רוק, אף על פי כן הקלו בירושלים ולא חששו שמא הוא רוקו של הזב. שכן מדברי המשנה בשקלים לא שמענו חידוש זה.

מפרשת הגמרא את קושייתה השניה: הלא בספק כֵּלִים כבר תָּנִינָא [–שנינו] שבירושלים הם טהורים, דַּהרי תָּנַן במשנה (שם מ״ב), כָּל הַכֵּלִים הַנִּמְצָאִים בִּירוּשָׁלַיִם, אם נמצאו בְּדֶרֶךְ הִירִידָה לְבֵית הַטְּבִילָה, הרי הם טְמֵאִין. שהיו לבית הטבילה שתי דרכים, באחת יורדים אליו ובשניה עולים וחוזרים ממנו, וכלים שנמצאו בדרך הירידה ודאי הובאו לשם כדי להטבילם ולטהרם מטומאתם, ואבדו קודם שהספיקו לטובלם. מדייקת הגמרא מדברי המשנה: דווקא בדרך ירידה הכלים טמאים, הָא דְּעֲלָמָא – אבל אם נמצאו בשאר העיר הרי הם טְהוֹרִין, ואם כן למה נצרך אחד מהאמוראים האמורים להשמיענו שספק כלים בירושלים טהורים. מתרצת הגמרא: וּלְטַעֲמָיךְ – הלא לשיטתך שיש לדייק מדברי המשנה שדווקא אם נמצאו בדרך ירידה הם טהורים, אֵימָא סֵיפָא – אם כן אמור ובאר את מה ששנינו בסוף דברי המשנה, אם נמצאו הכלים בְּדֶרֶךְ הָעֲלִיָּה מבית הטבילה הרי הם טְהוֹרִין. והרי יש לדייק משם להיפך, שדווקא אם נמצאו בדרך העליה הם טהורים, משום שמן הסתם אבדו לאחר שהוטבלו ונטהרו, הָא דְּעֲלָמָא [–אבל בשאר העיר] הם טְמֵאִין, ונמצא שדיוק הרישא סותר לדיוק הסיפא, ובהכרח אחד מהם אינו בדווקא, ואם כן אין להוכיח מדברי המשנה על ספק כלים בירושלים כלל. אֶלָּא משמיענו אחד מהאמוראים שהובאו לעיל, שדברי הָרִישָׁא 'דרך ירידה לבית הטבילה טמאים' הם בְּדַוְקָא, וְדברי הַסֵּיפָא 'דרך עליה טהורים' הם לָאו בְּדַוְקָא, אלא הוא הדין לכלים הנמצאים בכל ירושלים שהם טהורים. ומה שנקטה הסיפא 'דרך עליה טהורין' לא באה אלא לְאַפּוֹקֵי נָזִיר – למעט את המבואות הקטנים הסמוכים לדרכי העליה והירידה של בית הטבילה, שלפעמים יורדים בהם לבית הטבילה ולפעמים עולים בהם ממנו, ולהשמיענו שהכלים הנמצאים שם טמאים. שכן יש להסתפק בהם האם אבדו בדרכם לבית הטבילה קודם שהוטבלו או בדרכם חזרה ממנו לאחר טבילתם, אך משום שבתחילה ודאי היו טמאים, עלינו להעמידם מספק על חזקתם הראשונה ולטמאם, ואין לטהרם כשאר הכלים שבירושלים.

הגמרא חוזרת לדון בביאורו של רב במשנה בעדיות, לגבי מחט שנמצאת בבשר. מקשה הגמרא: וְלֵרַב דְּאָמַר שהמשנה מדברת במחט הטמאה בודאי, וּבְגוֹן שֶׁאֲכָלָהּ לוֹ מַחַט שנגעה בְּטְמֵא מֵת וְהֲכִירָהּ שזו היא המחט שנמצאת בַּבָּשָׂר, הלא מִכְּדֵי דְּאָמַר מַר –

המשך בעמוד קמח

ששנינו בברייתא, ממה שנאמר בטומאת מת (במדבר יט טז) ״וְכֹל אֲשֶׁר
יִגַּע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלַל חֶרֶב אוֹ בְּמֵת וגו׳ יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים״, הרי
שהקיש הכתוב את החרב לחלל [–להרוג] שנהרג על ידה, ומכאן
למדנו שֶׁחֶרֶב הֲרֵי הִיא כֶּחָלָל – שחרב שנגעה במת היא אבי אבות
הטומאה כמת עצמו, וכן חרב הנוגעת בטמא מת נעשית אב
הטומאה כמותו, וכל כלי מתכות דינם כחרב, אם כן אָדָם וְכֵלִים
נַמִּי לִיטַמֵּא – גם כן ייטמאו מן התורה, שהרי המחט שנגעה בטמא
מת נעשית אב הטומאה, ואב הטומאה מטמא אדם וכלים, ומדוע
שנתה המשנה שהסכין והידים טהורות.
מתרצת הגמרא: אֲמַר רַב אַשִׁי, זֹאת אוֹמֶרֶת – מוכח מזה, שהָעֲזָרָה
שבה נשחטה הבהמה רְשׁוּת הָרַבִּים הִיא לענין טומאה, והמשנה
מדברת באופן שספק הוא האם נגעו הסכין והידים במחט או לא,
וְנמצא דהָוֶה לֵיהּ [–שהרי זה] סָפֵק טוּמְאָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְהלכה
בידינו, שכָּל סָפֵק טוּמְאָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים סָפֵיקוֹ טָהוֹר, ועל כן הכהן
העוסק בבשר והסכין טהורים.
הגמרא מקשה על דברי רב אשי. מדייקת הגמרא: ממה שהוצרך
רב אשי להקדים שהעזרה היא רשות הרבים, מוכח שדווקא משום
כן הספק טהור, הָא [–אבל] אם היה נולד ספק זה בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד,
סָפֵיקוֹ טָמֵא הוּא, ואף האדם והסכין שספק נגעו במחט היו
נטמאים, משום שספק טומאה ברשות היחיד טמא. וקשה, מִכְּדֵי
הַאי מַחַט – הלא בעדות זו של מחט שנמצאה בבשר, הסכין שספק
נגע במחט דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַת לְיִשָּׁאֵל [–לשואלו] הוּא, שהרי אי
אפשר לשואלו האם נטמא או לא, וְהלכה בידינו, שכָּל דָּבָר שֶׁאֵין
בּוֹ דַּעַת לְיִשָּׁאֵל ונולד בו ספק טומאה, בֵּין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים בֵּין בִּרְשׁוּת
הַיָּחִיד סָפֵיקוֹ טָהוֹר. ולא נאמר שספק טומאה ברשות היחיד טמא,
אלא באדם בר דעת שאפשר לשואלו האם נגע בטומאה או לא.
ואם כן, למה הוצרך רב אשי לומר שהסכין טהור דווקא משום
שספק טומאה ברשות הרבים הוא.
מתרצת הגמרא: אילו היה הספק ברשות היחיד היה הסכין נטמא,
מְשׁוּם דְּחַוֵי [–שהוא] סָפֵק טוּמְאָה הַבָּאָה בִּידֵי אָדָם, שהרי היה אדם
עסוק בטומאה זו, ואם נגע הסכין במחט הרי על ידי האדם היתה
נגיעה זו, וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, סָפֵק טוּמְאָה הַבָּאָה בִּידֵי אָדָם – כלי
שנולד בו ספק האם נגע בשרץ על ידי מעשה האדם,